

УДК 330.34:338.482.224

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN TOURISM MARKET IN CONDITIONS OF FULL-SCALE WAR

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Chorna N. M. / Чорна Н. М.*d.h.s., prof. / д.і.н., проф.*

ORCID: 0000-0002-6709-6364

Kiziun A. H. / Кізиун А. Г.*s.geogr.s., as.prof. / к.геогр.н., доц.*

ORCID: 0000-0003-2838-9428

*Vinnitsia Institute of Trade & Economics of State University of Trade & Economics,
Vinnitsia, Soborna 87**Вінницький торговельно-економічний інститут**Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, Соборна 87*

Анотація. У статті представлено стан та тенденції розвитку туристичного ринку України в умовах повномасштабної війни. Увагу звернуто на динаміку основних показників, які характеризують розвиток туристичного ринку, та дано їм оцінку.

Ключові слова: туризм, туристичний ринок, туристична галузь, війна, воєнний стан.

Вступ.

Війна росії проти України, яка розпочалася у 2014 р., а в лютому 2022 р. набула повномасштабного характеру, стала найбільшим випробуванням для України за понад 30 років незалежного державотворення.

Аналогічно більшості інших галузей, туристична галузь України у зв'язку з війною зіткнулася з великою кількістю викликів, а показники її розвитку значно погіршилися. Так, на тривалий період часу внутрішніх туристів змінили біженці та переселенці з прифронтових і тимчасово окупованих територій, зменшилася кількість туристів, які виїжджають на відпочинок закордон, а кількість іноземців, які з туристичною метою приїжджають в Україну, скоротилася до майже нульового значення. Численних безповоротних втрат зазнали природно-рекреаційні ресурси України, було втрачено/пошкоджено велику кількість об'єктів історико-культурної спадщини, ін. Так, відомо, що станом на поч. 2025 р. було у зоні вторгнення перебувають близько 2 тис територій та об'єктів природно-охоронного фонду загальною площею 1,8 млн га, окуповано 10 національних природних парків України, 8 заповідників, 2 біосферні

заповідники, пошкоджено/зруйновано 3 921 об'єкт культури, 399 релігійних споруд, 343 об'єктів спорту, 164 об'єкти туризму [1]. Різко заявив про себе також кадровий голод, у зв'язку з мобілізаційними процесами, а також виїздом великої частини фахівців закордон чи зміною сфери діяльності.

Зазначене різко утруднює можливості розвитку туризму в Україні, а водночас актуалізує необхідність дослідження стану та тенденцій розвитку туристичної галузі України в умовах повномасштабної війни і з урахуванням ситуації, що склалася, а також зарубіжного досвіду розвитку туризму в умовах війни та повоєнних років задля означення перспектив розвитку галузі у майбутньому.

Метою статті є дослідження стану та тенденцій розвитку туристичного ринку України в умовах повномасштабної війни.

Основний текст.

Одним із індикаторів стану туристичного ринку є податкові надходження. Звернення до статистики ДАРТ України засвідчило, що у 2022 р. обсяг податкових надходжень склав 1 551 млн грн. Порівняно з 2021 р., коли обсяг податкових надходжень від діяльності суб'єктів туристичного ринку склав 2 232 млн. грн., це було менше на бюджет недоотримав 681 млн. грн. Так, туристичний ринок у той час перебував у стані турбулентності, і більшості українців було зовсім не до відпочинку.

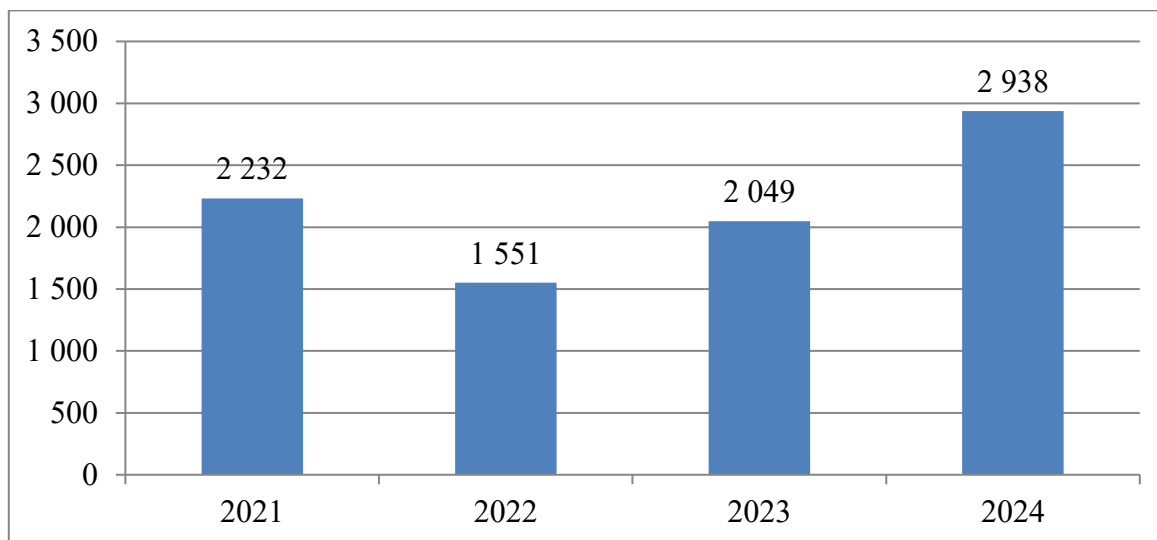
У 2023 р. ринок почав демонструвати активізацію внутрішнього туризму, а також суттєве збільшення попиту на відпочинок закордоном. У підсумку обсяг податкових надходжень від діяльності у сфері туризму суттєво збільшився і склав 2 049 млн грн., що було лише на 8 % менше, ніж у 2021 р., але на 32 % більше, ніж у 2022 р.

У 2024 р. позитивна динаміка на туристичному ринку збереглася і за діяльності суб'єкти господарювання сплатили податків на суму 2 938 млн. грн. Порівняно з результатами за 2023 р., це було на 889 млн. грн. більше (рис. 1).

Що стосується кількості платників податків, динаміка є суголосною вище зазначеній: у 2021 р. на туристичному ринку працювали 23 540 суб'єктів

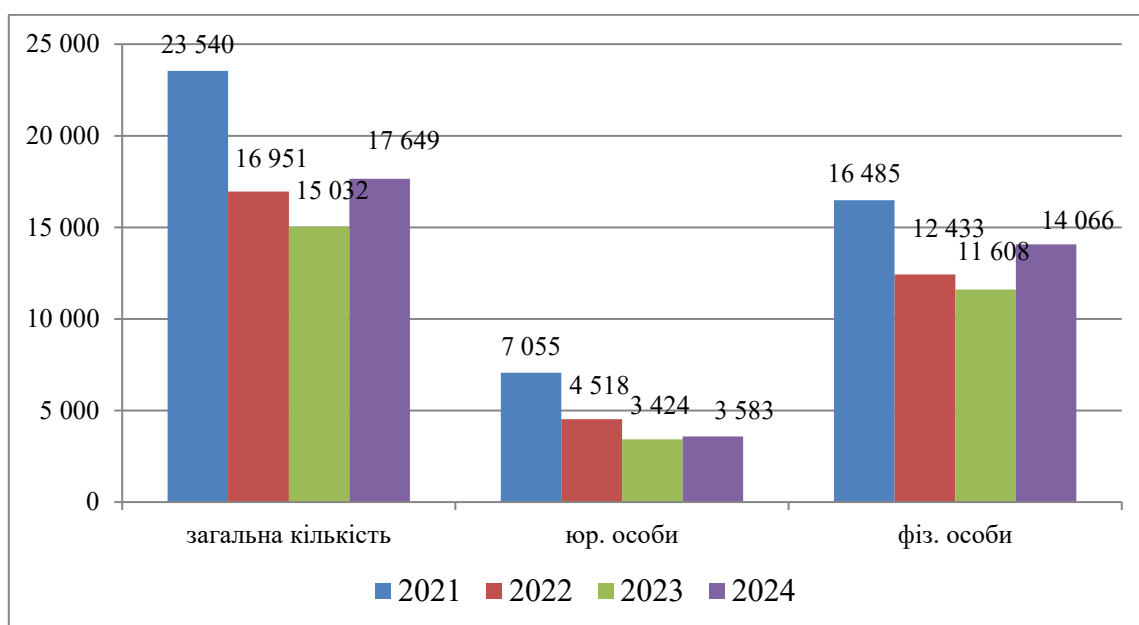

господарювання, у 2022 р. їхня кількість зменшилася до 16 951, у 2023 р. – до 15 032. Так, частина підприємств покинула ринок галузі, деякі інші призупинили діяльність та/чи переорієнтувалися на волонтерство. У 2024 р. ситуація дещо покращилася і за підсумками року на ринку галузі працювали вже 17 649 суб'єктів, що на 17 % більше, ніж у 2023 р. (рис. 2).

Рисунок 1 – Податкові надходження у туристичній сфері України у 2021-2024 рр.

Джерело: складено на основі [2-3]

Рисунок 2 – Кількість платників податків – суб'єктів господарювання на туристичному ринку України у 2021-2024 рр.

Джерело: складено на основі [2-3]

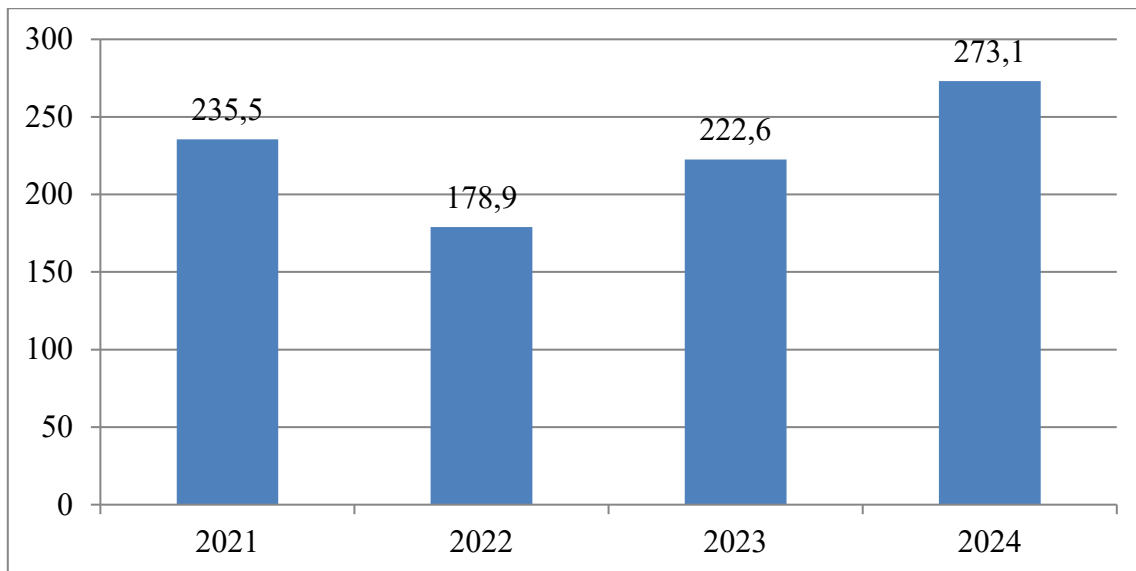
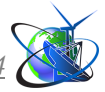
У розрізі видів діяльності, у яких працюють суб'єкти господарювання, основними платниками податків є готелі, які в 2024 р. сплатили до бюджету 1 954 млн. грн. (66,5 %). Другу сходинку посідають туристичні оператори (304,7 млн. грн. (10,4 %), замикають трійку лідерів туристичні агенції (265,2 млн. грн. (9 %)) [3].

У розрізі регіонів найбільші податкові надходження забезпечив туристичний бізнес Києва – 982 млн. грн. (34,2 %). У п'ятірку лідерів увійшли також Львівська обл. (440 млн. грн. (15,3 %)), Київська обл. (284,1 млн. грн. (9,9 %)), Івано-Франківська обл. (248,5 млн. грн. (8,7 %)), Одеська обл. (160,5 млн. грн. (5,6 %)). Сукупно м. Київ та чотири зазначені області забезпечили у 2024 р. 73,7 % податкових надходжень від туризму. Найменше податків сплатив туристичний бізнес Луганської (0,2 млн. грн.), Херсонської (3 млн. грн.), Сумської (14,1 млн. грн.), Донецької (14,5 млн. грн.) та Чернігівської (16,2 млн. грн.) областей [4].

Прикметно, що в багатьох областях податкові надходження за 2024 р. суттєво перевищили показники довоєнного 2021 р. Так, у Львівській обл. у 2024 р. податкові надходження склали 439,9 млн. грн. проти 215,3 млн. грн. у 2021 р., у Київській обл. – 284,1 млн. грн. проти 125,4 млн. грн., в Івано-Франківській обл. – 248,5 млн. грн. проти 131,9 млн. грн. У Києві податкові надходження зросли з 773,9 млн. грн. у 2021 р. до 982,0 млн. грн. у 2024 р. Водночас в областях, які перебувають у зоні бойових дій або є тимчасово окупованими обсяги податкових надходжень зменшилися [5].

Що стосується туристичного збору, до бюджету громад у 2024 р. надійшло 273,1 млн. грн. Відомо, що в 2023 р. обсяг туристичного збору склав 222,6 млн. грн., а в 2022 р. – 178,9 млн. грн. (рис. 3).

Лідерами за обсягом туристичного збору у 2024 р. були м. Київ (49,1 млн. грн.), Львівська обл. (47,1 млн. грн.), Івано-Франківська обл. (33,1 млн. грн.), Черкаська обл. (23,5 млн. грн.), Закарпатська обл. (23,1 млн. грн.), Дніпропетровська обл. (15,9 млн. грн.) [6].

Рисунок 3 – Обсяг туристичного збору в Україні у 2021-2024 рр.

Джерело: складено на основі [6]

Природно, українці найбільше подорожують відносно безпечними частинами країни та обирають собі відпочинок у більш тихих регіонах, далеких від скупчень людей та великої інфраструктури. Найпопулярнішими традиційно є Карпати, місця, де є відповідна туристична інфраструктура, а також водойми – річки Дністер, Південний Буг, Дніпро. Найбільшою популярністю серед туристів користуються культурно-історичний, гастрономічний, карпатський пішохідний, спортивний, екологічний туризм.

Висновки.

Для туристичної галузі повномасштабна війна росії проти України стала одним із найбільших викликів за весь період незалежного державотворення. У перші місяці війни туризм в Україні був поставлений на паузу. Його підновлення розпочалося влітку 2022 р. і станом на тепер у багатьох регіонах України туризм не тільки повернувся до довоєнного рівня, але й перевершив його. Природно, внутрішній туризм найактивніше розвивається на заході України, де безпекові ризики є найнижчими, порівняно з іншими регіонами. Міжнародний туризм в Україні наразі представлений насамперед виїзним туризмом, тоді як в'їзний туризм фактично не розвивається.

Перспективи розвитку туризму в Україні напряму пов'язані з перспективами закінчення війни та повоєнного відновлення держави, а також мінімізації безпекових ризиків і відновлення туристичних ресурсів та інфраструктури.

Література:

1. Прямі збитки інфраструктури України через повномасштабне вторгнення росії сягнули \$170 млрд. URL : <https://surl.li/lsisfk> (дата звернення: 20.07.2025)
2. Публічний звіт Голови Державного агентства розвитку туризму України Мар'яни Олесків за 2023 рік. URL: <https://surl.li/pvabkq> (дата звернення: 20.07.2025)
3. У 2024 році туристична сфера України принесла в бюджет майже 3 млрд. грн. URL : <https://surl.li/jgxphw> (дата звернення: 21.07.2025)
4. Податки від туризму за регіонами: у Києві зростання у 2 рази. URL : <https://surl.li/ftscpi> (дата звернення: 21.07.2025)
5. Туристична статистика: податкові надходження від тургалузі по регіонах. URL : <https://surl.li/liuwvc> (дата звернення: 22.07.2025)
6. До бюджету громад у 2024 році надійшло майже 273 млн. грн. туристичного збору. URL : <https://surl.li/mywigl> (дата звернення: 22.07.2025)

***Abstract.** The article presents the state and trends of the development of the tourism market of Ukraine in the conditions of a full-scale war. Attention is paid to the dynamics of the main indicators that characterize the development of the tourism market, and their assessment is given.*

***Keywords:** tourism, tourism market, tourism industry, war, martial law.*

Стаття відправлена: 22.07.2025

Чорна Н.М., Кізюн А.Г.